

మగధ సామ్రాజ్యం

భారతదేశానికి తొట్టతొలి మహా సామ్రాజ్యమేదన్న ప్రశ్నకు సమాదానం.... మగధ. క్రీ.పూ. ఆరో శతాబ్దం నాటి పదహారు మహాజన పదాల్లో రాజకీయంగా అత్యున్నత దశకు చేరుకొన్న మగధను హర్యంక, శిశునాగ, నంద, మౌర్య వంశాలు పాలించాయి. గంగా యమునా నదీ మైదానంలోని సారవంతమైన భూములు, అపారమైన ఖనిజసంపద, తిరుగులేని గజబలం, వంశపారంపర్య రాజరికం వంటివి మగధ విజృంభణకు దోహదంచేసిన అంశాలు. చుట్టూ బ్రహ్మాండమైన పర్వతశ్రేణులు, సోనేరి నదీతీరంలో సహజ సిద్ధమైన ప్రకృతి రక్షణ కవచాల మధ్య రాజగృహం, పాటలీపుత్రాలు మగధ రాజధానులుగా భాసిల్లాయి. అపారమైన గజబలం మగధ విజృంభణకు దోహదం చేసిన మరో ముఖ్యాంశం. హర్యంక వంశంలో బిందుసారుడు, అజాతశత్రువు అత్యంత పేరెన్నికగన్న రాజులు. శిశునాగుడి ఆధ్వర్యంలో ప్రారంభమైందే శిశునాగవంశం. దీని తర్వాత మహాపద్మనందుడి నేతృత్వంలో నంద వంశపాలన మొదలైంది. ఈయన హయాంలో మగధ సామ్రాజ్యం ఉత్తరాన సట్లెజ్ నది నుంచి దక్షిణాన గోదావరి నది వరకు విస్తరించినట్లు తెలుస్తోంది. ఉత్తర భారతాన్ని ఏకచ్ఛత్రాధిపత్యం కిందకు తీసుకువచ్చిన కౌలి క్రమర్థిగా మహాపద్మనందుడిని చరిత్రకారులు పరిగణిస్తారు. చివరి నందరాజైన ధననందుడిని క్రీ.పూ. 322లో చాణుక్యుడి సహాయంతో మౌర్యచంద్రగుప్తుడు ఓడించి మౌర్య సామ్రాజ్య స్థాపన చేయడంతో చరిత్రలో ఓ మహోద్విగ్గు ఘట్టానికి తెరలేచింది.

మౌర్యులు - పాలన

తొలిసారిగా సువిశాల సామ్రాజ్యాన్ని స్థాపించడమే కాక, దేశానికి మొట్టమొదటి లిఖితపూర్వక ఆధారాలను అందించినవారు మౌర్యులు. మౌర్యుల గురించి మనకు తెలియజేస్తున్న ఆధారాల్లో కొటిల్కుడి అర్థశాస్త్రం, గ్రీకుల రాయబారి మెగస్తనీసు రచించిన ఇండికా, విశాఖ దత్తుని ముద్రారాక్షసం, బౌద్ధ - జైన మత గ్రంథాలు, అశోకుడి శాసనాలు ప్రధానమైనవి. ముద్రించిన నాణేలను తొలిసారిగా ప్రవేశ పెట్టింది మౌర్యులే. మౌర్యుల పాలన పూర్తిగా కేంద్రీకృతమైన పద్ధతిలో సాగింది. చక్రవర్తి సర్వోన్నత అధికారి. పాలనలో ఆయనకు మంత్రి పరిషత్ సహకరించేది. చక్రవర్తికి తోడ్పాటునందించేందుకు కేంద్ర స్థాయిలోని ప్రభుత్వ యంత్రాంగంలో 27 శాఖలు ఉండేవి. కేంద్ర స్థాయిలో 'తీర్థులు' అనే అధికారులుండేవారు. భూమిశిస్తు

వ్యవహారాలు చూసే 'సమాహర్త' ఖజానా బాధ్యతలు నిర్వర్తించే 'సంప్రూహిత్రి' వీరిలో అత్యంత ముఖ్యులు. మౌర్య సామ్రాజ్యాన్ని నాలుగు ప్రధాన ప్రాంతాలుగా విభజించారు. పశ్చిమ ప్రాంతానికి తక్షశిల, ఉత్తర ప్రాంతానికి ఉజ్జయిని, దక్షిణానికి సువర్ణగిరి, తూర్పునకు తోసలి రాజధానులు. కుమార అమార్తులు వీటికి పాలనాధ్యక్షులు. ప్రాంతీయస్థాయిలో భూమిశిస్తు అధికారిగా ప్రాదేశిక, శిస్తు మదింపు చేయడం కోసం రాజుక, వసూలు చేయడం కోసం యుక్త అనే అధికారులు ఉండేవారు. పురుష అనే అధికారి కేంద్ర, ప్రాంతీయ ప్రభుత్వాలకు సమాచారాన్ని అందించేవాడు. పాలనలో చిట్టచివరి భాగం గ్రామం. దీనికి గ్రామణి పాలనాధికారిగా వ్యవహరించేవాడు. సైనిక, న్యాయపాలన కచ్చితమైన ప్రాతిపదికన జరిగేవి. ఇక భూమిశిస్తు విషయానికొస్తే పంటలో నాలుగో వంతు వసూలు చేసేవారు. అటవీ సంపదపై పన్నును 'హిరణ్య'గా వ్యవహరించేవారు. నేరుగా రాజ్యం అజమాయిషీలో ఉన్న భూములను 'సీతభూముల'ని, వ్యవసాయ కుటుంబాల ఆధీనంలోని భూములను 'కుటుంబ క్షేత్రాల'ని పిలిచేవారు. ఈ కాలంలో వ్యవసాయ రంగంలో బానిసలను ఉపయోగించినట్లు తెలుస్తోంది. ఇందుకోసం 'వెస్టివందక' అనే ఉద్యోగిని ప్రత్యేకంగా నియమించారు.

మౌర్యులు - సమాజం

ఈ కాలంలో సామాజిక జీవనానికి వర్ణ వ్యవస్థే ఆధారం. ప్రధానంగా బ్రాహ్మణ, క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్రులన్న ప్రాతిపదికమీదే సమాజం విభజితమైనా-దిగువస్థాయిలో మరికొన్ని కొత్త కులాలు వచ్చి చేరినట్లు తెలుస్తోంది. వ్యవసాయం, వ్యాపార వాణిజ్యాలు మౌర్యుల కాలం నాటి ప్రజల ప్రధాన వ్యాపకాలు. వైదిక మతం ప్రాధాన్యాన్ని కోల్పోయి - జైన, అజీవక, బౌద్ధ మతాలు విశేష ప్రజాదరణను పొందాయి. చంద్రగుప్తమౌర్యుడు జైనమతాన్ని, బిందుసారుడు అజీవక మతశాఖను, అశోకుడు బౌద్ధమతాన్ని స్వీకరించి ఆదరించారు. అశోకుడి కాలంలో మౌర్య సామ్రాజ్యం అత్యున్నత దశకు చేరుకొంది.

అశోకుడు - ధర్మ మతం

వైదిక మత సిద్ధాంతాల వల్ల వివిధ కులాలు, వర్గాల మధ్య వైషమ్యాలు పెరిగి అంతర్గత సమస్యలు పెచ్చరిల్లాయి. భిన్న మతాల విభేదాలు రాజుకున్నాయి. వైషమ్యం ప్రబలింది. ఈ పరిస్థితులు ఇలా ఉంటే - మరోవంక కళింగ యుద్ధం నేపథ్యం అశోకుడిని పూర్తిగా అంతర్ముఖుడిని చేసింది. మతాలకు అతీతమైన సామాజిక ధర్మాన్ని ప్రవేశపెట్టాలన్న ఆలోచనలను ఆయనలో రేకెత్తించింది. దయ, దాతృత్వం, సహనం, అహింస, సంక్షేమం ప్రాతిపదికలుగా అశోకుడు ధర్మ విధానాన్ని ప్రకటించాడు. ఈ ప్రధాన సూత్రాలకు అనుగుణంగానే

ఆయన పాలన కూడా జనరంజకంగా సాగింది. ధర్మాన్ని ప్రచారం చేసేందుకు అశోకుడు ధర్మమహామాత్రులను నియమించాడు. జంతు బలులను నిషేధించాడు. సామ్రాజ్య విస్తరణకు పూర్తిగా స్వస్తి పలికాడు. అశోకుడి ధర్మవిధానం ఆయన తర్వాత అంతరించి పోవడానికి.. అది ఆనాటి కాలమాన పరిస్థితుల కంటే ఎంతో ముందుం డటమే కారణమని చరిత్రకారులు అభిప్రాయపడతారు. అశోకుడి తర్వాత మౌర్య సామ్రాజ్యం క్రమంగా పతనావస్థకు చేరింది. మౌర్య వంశంలో చివరివాడైన బృహద్రదుడిని బ్రాహ్మణ సేనాని పుష్యమి త్రుడు సంహరించడంతో మహాసామ్రాజ్యం పతనమైందని చరిత్రకారుల అభిప్రాయం.

ప్రాక్టీస్ ప్రశ్నలు

- కౌటిల్యుడి అర్థశాస్త్రాన్ని 1906లో గుర్తించి ఆంగ్లంలోకి తర్జుమా చేసింది ఎవరు?
 - మాక్స్ ముల్లర్
 - శ్యామశాస్త్రి
 - వి.డి. మహాజన్
 - కౌశాంబి
- మౌర్యుల పాలన కాలంలో భూమిశిస్తు విధానాన్ని తెలుసుకోవడానికి ఉపకరించే శాసనం?
 - రుమ్మిండ్లె స్తంభ శాసనం
 - ఎర్రగుడి శాసనం
 - హాధిగుంఠా శాసనం
 - జునాగఢ్ శాసనం
- ఏ శాసనంలో అశోకుడు తనను తాను ధర్మాశోకుడిగా ప్రకటించుకున్నాడు?
 - 13వ రాతి శాసనం
 - 4వ చిన్నరాతి శాసనం
 - సారనాథ్ స్తంభ శాసనం
 - ఎర్రగుడి శాసనం
- మౌర్యుల పరిపాలనలో కేంద్రస్థాయి పాలన యంత్రాంగంలో అధ్యక్షుడు లేని శాఖ ఏది?
 - భూమిశిస్తు
 - సైన్యం
 - ఖజానా
 - మత్స్య
- మౌర్యుల న్యాయపాలనకు ప్రధాన ఆధారం?
 - అర్థశాస్త్రం
 - శుక్రనీతి
 - ఉపనిషత్తులు
 - వైదిక మతం
- నాగలిపై వేసిన పన్నును ఏమని పిలుస్తారు?

- హిరణ్య
 - ప్రజ
 - హులివకార
 - భాగ
- ఖనిజ పరిశ్రమలను పర్యవేక్షించే అధికారిని ఏమని పిలుస్తారు?
 - అకరాధ్యక్ష
 - పౌతువాధ్యక్ష
 - రూపదర్శక
 - స్థలాధ్యక్ష
 - తోల, రూప అనేవి?
 - బంగారు, వెండి నాణేలు
 - కంచు, రాగి నాణేలు
 - భూమి శిస్తులు
 - మౌర్యుల కాలనాటి శిక్షలు
 - వర్తక వాణిజ్యాలు ఎవరి ఆధీనంలో ఉంటాయి?
 - ఫణాధ్యక్ష
 - స్థలాధ్యక్ష
 - వార్తాధ్యక్ష
 - అమాత్య
 - అశోకుడికి బౌద్ధమతం ఇప్పించిన గురువు?
 - మొగలిపుత్తతిస్స
 - ఉపగుప్తుడు
 - సహదేవుడు
 - సంఘమిత్ర
 - అశోకుడి శాసనాల్లో ఉపయోగించిన భాష, లిపి ఏవి?
 - ప్రాకృతం, బ్రహ్మి
 - పాలి, అర్థమాగది
 - సంస్కృతం, పాలి
 - బ్రహ్మి, సంస్కృతం
 - స్తంభ శాసనాల సంస్కృతిని మౌర్యులు ఎవరి వద్ద నుంచి గ్రహించారు?
 - శోమనులు
 - గ్రీకులు
 - పర్షియన్లు
 - చైనీయులు
 - మౌర్యుల రాజచిహ్నం?
 - పులి
 - సింహం
 - ఏనుగు
 - నెమలి
 - భారతీయ సమాజంలో ఏడు కులాలు ఉన్నాయని చెప్పింది?
 - కౌటిల్యుడు
 - మొగస్తనీసు
 - విశాఖదత్తుడు
 - జాతక కథలు
 - ధర్మస్థేయ, కంతక శోధన అనేవి?
 - న్యాయస్థానాలు
 - సైన్య విభాగాలు
 - మత ప్రచార సంస్థలు
 - రెవెన్యూ సంస్థలు

జనాబులు	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
	B	A	C	D	B	C	A	A	A	B	A	B	D	B	A

6. మగధ రాజ్య ప్రాబల్యము (క్రీ.పూ. 6వ శతాబ్దము)

1. షోడశ మహా జనపదములు ఏ శతాబ్దమునకు చెందినవి ? (క్రీ.పూ. 6వ శతాబ్దం)
2. క్రీ.పూ. ఆరవ శతాబ్దంలో ఉత్తర భారతదేశం ఎన్ని జనపదాలుగా విభజింపబడినది ? వాటి పేరేమిటి ?
(16, అవి షోడశ మహాజనపదములు)
3. షోడశ మహాజనపదము లేవి ?
(అంగ, కాశీ, కోసల, మగధ, చేది, వత్స, కురు, పాంచాల, మత్స్య, శూరసేన, అశ్వక, అవంతి, గాంధార, కాంభోజ, వజ్జి, దుల్ల)
4. ఇతిహాస కాలంలో మగధను పాలించిన రాజవంశం ఏది? (బృహద్రథ వంశం)
5. జరాసంధుడు ఏ వంశానికి చెందినవాడు ? (బృహద్రథ వంశం)
6. బృహద్రథ వంశం తరువాత మగధను పాలించిన వంశం ఏది? (హోర్యంక వంశం)
7. హోర్యంక వంశ స్థాపకులు ఎవరు ? (బింబిసారుడు)
8. బింబిసారుని కాలంలో మగధ రాజధాని ఏది ? (గిరి వ్రజము)
9. బింబిసారుని పాలనా కాలం ఏది ? (క్రీ.పూ 547 నుండి 495 వరకు)
10. బింబిసారుని కుమారుడు ఎవరు ? (అజాత శత్రువు)
11. అజాత శత్రువు పాలనా కాలమేది ? (క్రీ.పూ. 495 నుండి 464)
12. అజాత శత్రువు కుమారుడు ఎవరు ? (ఉదయనుడు)
13. మగధ రాజధానిని రాజగృహం నుండి పాటలీపుత్రమునకు మార్చిన హోర్యంక వంశ పరిపాలకుడెవరు ?
(ఉదయనుడు)
14. హోర్యంక వంశము తరువాత మగధనేలిన రాజవంశం ఏది? (శైశునాగవంశం)
15. శైశునాగవంశం నిర్మాత ఎవరు ? (శిశునాగుడు)
16. శిశునాగుని కుమారుడెవరు ? (కాలాశోకుడు)
17. శైశు నాగవంశం తరువాత మగధను పాలించిన రాజవంశం ఏది ? (నందవంశం)
18. నందవంశ స్థాపకుడు ఎవరు ? (మహాపద్మనందుడు)
19. మహాపద్మనందుని బిరుదు ఏది ? (ఏక్ రాట్)
20. నంద వంశమును నిర్మూలించినది ఎవరు ? (చాణుక్యుడు - మౌర్య చంద్ర గుప్తుడు)
21. నందవంశం తరువాత మగధను పాలించిన రాజవంశం ఏది? (మౌర్యవంశం)
22. భారతదేశంపై జరిగిన మొదటి విదేశీ దండయాత్ర ఏది ? (పారశీక దండయాత్ర)
23. సింధూ, పంజాబు రాష్ట్రాలను జయించటానికి పారశీక రాజైన డరయస్ పంపిన గ్రీకు సేనాని ఏవరు ? (స్ట్రెలాక్స్)
24. పారశీకులు భారతదేశంలో ప్రవేశ పెట్టిన లిపి పేరేమి ? (ఖరోస్థి లిపి)
25. పారశీక రాష్ట్రాన్ని ఏమంటారు ? (సత్రప్)
26. అలెగ్జాండరు దగ్గం చేసిన పారశీక రాజధాని ఏది ? (పెర్సి పోవస్)
27. భారతదేశ చరిత్రలో మొట్టమొదట దేశద్రోహి ఎవరు ? (తక్షశిల రాజు అంభి)
28. అలెగ్జాండరు తండ్రి పేరేమిటి ? (ఫిలిప్స్)
29. ఫిలిప్స్ ఏదేశపు రాజు ? (మాసిడోనియా)
30. అలెగ్జాండరును ఎదిరించిన భారతీయ రాజు ఎవరు ? (పురుషోత్తముడు)
31. అలెగ్జాండరు పురుషోత్తముని ఏ సంవత్సరంలో, ఏ యుద్ధంలో ఓడించెను? (క్రీ.పూ.326లో జరిగిన జీలం యుద్ధం)
32. అలెగ్జాండరు ఎక్కడ మరణించాడు ? (బాబిలోనియాలో)
33. మహాభారత యుద్ధ కాలము ఎప్పుడు జరిగినట్టుగా నిర్ధారించబడుతున్నది.? (క్రీ.పూ. 3138)
34. శ్రీ కృష్ణ నిర్యాణము ఎప్పుడు జరిగినదని నిర్ధారించబడినది ? (క్రీ.పూ 3102)

35. కలియుగ ప్రారంభము ఎప్పుడని చెప్పబడినది ? (క్రీ.పూ. 3102)
36. ఆరవ శతాబ్ద ముఖ్యలక్షణములు ఏవి ? (రాజకీయ అనైక్యత, ఆధ్యాత్మిక అశాంతి, సాంఘిక విభేదములు)
37. 6వ శతాబ్ద కాలములో ఉన్న 16 జనపదములలో గణ రాజ్యములెన్ని ? (రెండు)
38. 6వ శతాబ్ద కాలములో ఉన్న 16 జనపదములలో రాజరిక వ్యవస్థ గల జనపదములు ఎన్ని ? (14)
39. వారణాశి ఏవి నదుల సంగమ స్థానమున నిర్మింపబడినది ? (వరుణ, అశి)
40. వారణాశి రాజధాని ఏది ? (కాశీ)
41. ఆరవ శతాబ్దమున గొప్ప విద్యా కేంద్రముగా ప్రసిద్ధికెక్కిన నగరము ఏది ? (వారణాశి)
42. ఆరవ శతాబ్దము నాటి జనపదాలలో బలీయమైనది ఏది ? (మగధ)
43. ఆరవ శతాబ్దమునాటి మగధ ఎచ్చట కలదు ? (బీహారులోని పాట్నా, గయ జిల్లాల ప్రాంతము)
44. ఆరవ శతాబ్దము నాటి ఛేది జనపదం ప్రస్తుతం ఏది ? (బందేల్ఖండ్ ప్రాంతం)
45. ఛేది జనపద రాజధాని ఏది ? (సుత్తిమతి)
46. వత్స ఏ నదికి దక్షణముగా ఉన్న జనపదం ? (యమునా)
47. వత్స జనపదమునకు, రాజధాని ఏది ? (కీశాంబి)
48. ఉదయనుని జీవితమును నాటకముగా రచించిన కవి ఎవరు ? (భాసుడు)
49. మహాభారత యుద్ధ రంగస్థలమైన జనపదమేది ? (కురు)
50. నేడు కురు జనపద ప్రాంత మేది ? (ఢిల్లీ, మీరట్ జిల్లాల ప్రాంతం)
51. గంగానది ఉత్తర దక్షణ భాగాలుగా విభజించు జనపదమేది ? (పాంచాల)
52. పాంచాల జనపదం నేడెచ్చట గలదు ? (ఉత్తర ప్రదేశ్ లోని బడాన్, ఫరూఖాబాద్ జిల్లా ప్రాంతము)
53. మత్స్య జనపదము నేడెచ్చట కలదు ? (రాజస్థాన్ లోని జయపూర్ ప్రాంతం)
54. మత్స్య జనపదము రాజధాని ఏది ? (నిరాట నగరము)
55. శూరసేన జనపద రాజధాని ఏది ? (మధుర)
56. శూరసేన జనపదం నేడెచ్చట గలదు ? (ఢిల్లీ, ఆగ్రాల మధ్య ప్రాంతం)
57. గోదావరి పై నున్న ఆంధ్ర జనపదమేది ? (ఆస్మక)
58. బుద్ధుని కాలంలో అస్మక జనపద రాజధాని ఏది ? (సుజాతుడు)
59. అస్మక రాజధాని ఏది ? (పుతిన)
60. అవంతి జనపదము నేడెచ్చట కలదు ? (మధ్యప్రదేశ్ లోని మాళ్వా ప్రాంతం)
61. గాంధార జనపదము రాజధాని ఏది ? (తక్షశిల)
62. గాంధార జనపదము నేడెచ్చట కలదు ? (రావల్పిండి పెషావరుల ప్రాంతం)
63. కాంభోజ జనపదము రాజధాని ఏది ? (రాజపురము)
64. గణ రాజ్య సమాఖ్య లేవి ? (వజ్జి గణ రాజ్య సమాఖ్య, మల్ల గణ రాజ్య సమాఖ్య)
65. పోషక మహా జనపదములందు పాలనా వ్యవస్థ ఏన్ని రకములు ? (రెండు)
66. బింబిసారుని ఆస్థాన వైద్యుడు ఎవరు ? (జీవకుడు)
67. ప్రపంచ విశ్వ విద్యాలయముగా పేరుపొందిన విద్యాలయము ఎచట కలదు ? (తక్షశిల)
68. భూమండలమందలి క్షత్రియులందరిని నిర్మూలించినాడని పురాణములలో పేర్కొనిన రాజు ఎవరు ? (మహాపద్మనందుడు)
69. చాణక్యుని నామముతో ధననందుని వధించిన వారెవరు ? (చంద్ర గుప్త మౌర్యుడు)
70. నందులు ఏ మతాన్ని అవలంబించినారు ? (జైన మతము)
71. అలెగ్జాండర్ ఎవరి శిష్యుడు ? (ఆరిస్టాటిల్)
72. అలెగ్జాండర్ భారతదేశ దండయాత్రలకు ఆధారములు ఏవి ? (స్ట్రాబో ఎరియస్ ఫ్లాటర్స్ మొ॥ గ్రీకు రచయితల రచనలు)